

Mnemosynefjäril

Parnassius mnemosyne

Mnemosynefjärilen är en av våra mest hotade fjärilsarter. Fjärilen är mycket sällsynt i Sverige och finns i Medelpad, Uppland och på ett fåtal platser i Blekinge. Länsstyrelsen arbetar sedan 2003 med olika åtgärder för att gynna arten. Trots det är läget fortfarande mycket kritiskt för mnemosynefjärilen.

Mnemosyne var minnets gudinna och en av titanerna enligt den grekiska mytologin. Hon var hustru till Zeus och moder till muserna.

Utbredning

Mnemosynefjärilen förekommer mycket lokalt och är hotad över i princip hela sitt utbredningsområde. I Sverige finns i dagsläget mnemosynefjärilen kvar endast i Blekinge, Uppland och Medelpad. Arten har minskat kraftigt i antal sedan 1960-talet. Orsaken är inte helt klarlagd, men förmodligen beror det främst på förändringar i fjärilens livsmiljö. Speciellt i Blekinge är situationen kritisk med färre än 50 individer per år fördelat på färre än fem olika platser. Mnemosynefjärilen är fridlyst i Blekinge sedan 1986 och i hela landet sedan 2000.

Vad är Åtgärdsprogram för hotade arter?

Nära 2000 arter, cirka fem procent av Sveriges djur, växter och svampar är så hotade att de riskerar att dö ut. Huvudorsaken till att dessa arter är hotade är att deras livsmiljöer försvunnit, främst på grund av ändrad markanvändning. Vissa marker nyttjas idag hårdare än förr, andra nyttjas inte alls och växer igen.

Naturvårdsverket och Länsstyrelserna gör därför en satsning på att ta fram nationella åtgärdsprogram för hotade arter och livsmiljöer (ÅGP). Satsningen, som omfattar drygt 200 program och berör cirka 400 arter, är en del av arbetet för att klara riksdagens miljö kvalitetsmål, i första hand Ett rikt odlingslandskap, Myllrande våtmarker, Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv.

Kontaktuppgifter

Länsstyrelsen i Blekinge
371 86 Karlskrona
Telefon 010-22 40 000
www.lansstyrelsen.se/blekinge

LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

Elegant glidflygare

Mnemosynefjärilen är med sin vingbredd på 55-65 mm en av våra största dagfjärilar. Vingarna är i huvudsak vita med tydliga svarta vingribbor. På framvingarna, som är genomskinliga mot ytterkanten, finns två svarta fläckar mitt på vingarna. Även på bakvingarna finns mörka teckningar, främst längs innerkanterna. Hanens kropp har en gråvit behåring medan honans kropp är i det närmaste kal och blanksvart med gula markeringar på sidorna.

Mnemosynefjärilen flyger elegant och ofta ses den glidflyga. Hanarna är mer aktiva än honorna och därför oftare synliga.

Förväxlingsarter

Tänkbara förväxlingsarter är andra vita dagfjärilar, främst hagtornsfjäril och kålfjäril. Båda dessa arter är relativt stora och har en liknande flygtid.

Hagtornsfjärilen flyger på ett likartat sätt och har precis som mnemosynefjärilen tydliga mörka ribbor på vingarna, men saknar de svarta fläckarna.

Kålfjärilen har svarta fläckar (särskilt honan) men saknar svarta vingribbor, har en spetsigare vingform och flyger på ett klart annorlunda sätt.

Artbilder foto: Göran Liljeberg

Mnemosynefjäril

Miljöförändringar hotar

Hoten mot mnemosynefjäril är bl a igenväxning, skogsplantering, exploatering samt alltför hårt bete. Betet bör ske extensivt och aldrig före midsommar. På våren kan det vara förödande med bete eftersom larverna och pupporna är mycket känsliga för tramp från djur.

Beroende av nunneört

Mnemosynefjärilen är bunden till omväxlande miljöer bestående av lövskog, buskmark och äng. Fjärilen är beroende av lämpliga nektarrika blommar, främst tjärblomster och fjärilens larv lever uteslutande på nunneört.

Nunneört - larvens föda.
Foto: Anders Brattström

Mnemosynefjärilen flyger oftast från slutet av maj och en bit in i juni. Fjärilen lägger ägg i närheten av nunneört. Trots att nunneörten är helt nedvissnad tycks honan kunna känna doften från nunneörtens underjordiska rotknölar. Äggen kläcks tidigt följande vår. Larverna är beroende av god tillgång på solljus för sin utveckling. Förpuppning sker på undersidan av fjolårslöv ute på öppen och väl solbelyst mark. Fjärilen, särskilt honan, tycks kräva hög vegetation då den vilar. I flera fall där hög vegetation slagits eller betats har fjärilen lämnat området och uppsökt närmaste orörda gräsmark.

Mnemosynefjärilen verkar strikt bunden till sina levnadsplatser och inventeringar har visat att arten mycket sällan lämnar sitt område. Fjärilen är illasmakande och får därför vara ifred för fåglar.

Mnemosynefjärilens livsmiljö

Åtgärder för att rädda fjärilen

Mnemosynefjärilen är akut hotad i Blekinge och dess framtid i detta landskap är mycket oviss. Den helt avgörande åtgärden för att fjärilen ska kunna leva vidare är bevarandet av befintliga gläntor och skogsbryn genom röjning av uppväxande sly m.m. när så behövs. Om markägare önskar gallra i ett område som hyser arten är det lämpligt att Länsstyrelsen alltid kontaktas först. Det är önskvärt att även kringliggande områden som ser lämpliga ut anpassas så att mnemosynefjärilen ges möjlighet att öka i antal.

Sedan år 2003 har Länsstyrelsen Blekinge i samarbete med Föreningen SydOst-Entomologerna inlett en rad röjningsåtgärder samt uppfödning av mnemosynefjärilar för återplantering på f.d. lokaler i landskapet.